

Шеленкова Н. Л., Гордійчук Н. А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Сучасний розвиток психології проковує необхідність дослідження питання фахової підготовки майбутніх практичних психологів. Рівень професіоналізму практичних психологів визначається не лише здобуттям теоретичних знань, а й ступенем їх особистісної готовності до практичної діяльності.

Як зауважують сучасні українські дослідники Г.О. Балл, О.Ф. Бондаренко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, В.В. Рибалка, О.В. Киричук, С.О. Сисоєва, В.А. Семиченко, В.А. Татенко, Т.О. Титаренко, Н.В. Чепелева, Т.С. Яценко та ін., необхідні докорінні зміни в системі освіти та підготовки практичних психологів, які забезпечили б умови формування необхідних особистісних та професійних якостей. Необхідною складовою підготовки психолога-практика визначають його психологічну готовність до забезпечення фахово орієнтованого діалогу, уміння налагоджувати професійні стосунки, встановлювати конструктивні контакти з людьми.

Важливою передумовою формування професіоналізму, як зазначає відома українська дослідниця В. Семиченко, служать мотивація вибору майбутньої професії, яка не завжди усвідомлюється психологами, та об'єктивні складові професійної діяльності (Семиченко В.А., 1997).

Як стверджується в дослідженнях Т. Яценко, професіоналізм практичної роботи психолога ґрунтується на: розвиткові соціально-перцептивних умінь та професійної інтуїції, умінні гармонізувати свідому й несвідому сфери, здатності не перетворитися на «робота» і одночасно не втратити тотожність з собою та професійні позиції (Яценко Т.С., 1993).

Дослідники відзначають, що на сьогодні «ще не існує детально розробленої моделі спеціаліста – психолога-практика, не визначено найголовніші речі – структуру і рівні його професійної освіти, зміст підготовки психологів-практиків і критерії (методики) визначення готовності до професійної діяльності», що зумовлює необхідність інтеграції практичної підготовки фахівця з теоретико-методологічною підготовкою (Панок В.Г., 1997).

Український дослідник О. Бондаренко наголошує на необхідності формування професійної компетенції практичного психолога, що складається зі сформованої психологічної культури, розвинутої «професійної свідомості», містить особистісну та професійну зацікавленість, які детермінуються професійним і життєвим досвідом психолога. Формування структури особистості психолога, за словами вченого, повинно включати в себе: засвоєння декларованих професією соціальних норм, етичних принципів, способів соціальної поведінки; набуття професійної позиції, що має вияв у високому рівні знань та розвитку професійних навичок; наявність цілісної системи уявлень психолога про себе як особистість (Бондаренко О.Ф., 1993).

Н. Коломінський відзначає важливість поєднання професійних і особистісних факторів при одночасній відносній автономії професіоналізму та особистісної спрямованості; необхідність гуманістичної спрямованості психолога, що унеможливує маніпулятивну стратегію поведінки; відповідність особистісних якостей загальнолюдським і національно-культурним цінностям; поєднання навчальної діяльності майбутнього практичного психолога з особистісно орієнтованою психокорекційною працею (Коломінський Н.П., 1999).

Э. Шостром виділяє основні тенденції, які сприяють підвищенню рівня професіоналізму психолога в практичній діяльності. Згідно з його концепцією, важливими професійними рисами психолога є: уміння надавати пріоритет професійній відповідальності; зосередженість переважно на взаємодії протагоніста й консультанта, аніж на проблемах і методах професійної роботи як таких; ефективне застосування наукових даних та діагностично спроможних методів для вирішення «людських» проблем; віднаходження адекватних теоретичних концепцій для примирення суперечливих поглядів стосовно пояснення динаміки змін, що відбуваються з протагоністом (Шостром Э., Браммер Л, 2002).

До основних вимог, які висуваються до змісту освіти практичних психологів (за В.Г. Панком) належать: чіткий розподіл психологічної освіти на теоретичну та експериментальну; спеціалізація на конкретному виді практичної психології; загальнокультурна й мовна підготовка психолога. Наголошується, що центральним об'єктом зусиль практичної психології має стати людина в контексті її власної життєвої ситуації, що передбачає застосування як професійних навичок психолога, так і його власного життєвого досвіду. Зміст навчання мусить спрямовуватися на зміну внутрішніх психічних структур суб'єкта навчання, а психологічні знання повинні мати суб'єктивну значущість для того, хто навчається, тобто сам процес навчання повинен бути суб'єктивно драматичним (Панок В.Г.,1998).

О.Ф. Бондаренко окреслює чотири взаємопов'язаних методичних аспекти професійно-особистісної підготовки психолога: побудова теоретичної моделі спеціаліста, яка передбачає розроблення стандартів (норм і нормативів), вимог до особистості й діяльності практикуючого психолога; відбір професійно придатних психологів-практиків; визначення змісту навчання і особистісного розвитку майбутніх психологів-практиків; розв'язання проблеми власне професійного самовизначення спеціалістів (проблеми професійної ідентифікації) (Бондаренко О.Ф.,1997).

За Н.В. Чепелевою професійна підготовка практичного психолога в умовах вищого закладу освіти повинна складатися з таких етапів: підготовчий (початковий) етап навчання у вузі, на якому студенти диференціюються за рівнем придатності до роботи з людьми. Мета цього етапу – зорієнтувати студентів на різні напрями професійної підготовки (психолог-викладач, психолог-дослідник, психолог-терапевт), а також адаптувати їх до майбутньої професії активними методами психологічного навчання. Підготовчий етап триває два роки, протягом яких майбутні психологи оволодівають основним концептуальним апаратом та отримують початкові уявлення про майбутню професію. Діагностичний етап передбачає опанування студентами основами психодіагностики й самопізнання, розв'язання особистісних проблем, які можуть завадити їх особистісно-професійному зростанню. На наступному етапі відбувається робота студентів з виявленими на попередньому етапі особистісними проблемами, формування професійних умінь та оволодіння інструментарієм практичної роботи (Чепелева Н.В.,1997).

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що більшість дослідників дотримуються думки, що якісна підготовка психологів-практиків передбачає формування їх світогляду, стійкої системи гуманістичних цінностей, яка б відповідала професійному етикету практичної діяльності.